

WSTĘP

W 2016 r., w związku z 1050 rocznicą chrztu Polski, z inicjatywy ŚP. Profesora Leszka Kajzera, ówczesnego Przewodniczącego Rady Naukowej Instytutu Archeologii i Etnologii PAN odbyła się konferencja „Millennium Poloniae – dwie rocznice: 1000 i 1050. Początki państwa polskiego i chrystianizacji ziem polskich (badania archeologiczne Instytutu Historii Kultury Materialnej PAN i Instytutu Archeologii i Etnologii PAN)”.

Celem konferencji było przypomnienie, że nasz Instytut powstał ponad 60 lat temu właśnie w związku z przygotowaniem obchodów 1000 rocznicy chrztu Polski, jak i samego powstania Państwa Polskiego. Sformułowany został wtedy program badań zakrojonych na szeroką skalę, jakich wcześniej nie prowadzono nie tylko w Polsce, ale i w całej Europie. Prace prowadzono początkowo w ramach Kierownictwa Badań nad Początkami Państwa Polskiego, a później w ramach Instytutu Historii Kultury Materialnej PAN i kontynuowano w dzisiejszym Instytucie Archeologii i Etnologii PAN.

Badania, rozpoczęte w latach 40. i 50. XX w., a kontynuowane w praktyce do dziś, dały postawy naszej dzisiejszej wiedzy na temat kultury i gospodarki społeczeństwa wkraczającego w świat wielkiej, chrześcijańskiej cywilizacji europejskiej. Jednocześnie tworzyły się nowoczesne metody badań nad dawnym osadnictwem, kulturą itp., które bardzo szybko nabrały charakteru interdyscyplinarnego. Nazwa naszego instytutu, pierwotna czy dzisiejsza, nie jest przecież przypadkowa. Połączenie w nim trzech kierunków nauki – archeologii, etnologii i historii, a także utworzenie laboratorium prowadzącego badania fizyko-chemiczne, archeometryczne i przyrodnicze pokazuje drogę, na której udało się osiągnąć wiele sukcesów.

Wspomniana konferencja zainspirowała Redakcję „Przeglądu Archeologicznego” do przygo-

owania niniejszego tomu, do którego zostali zaproszeni Autorzy zarówno z Instytutu, jak i spoza niego. Niektórzy z nich brali udział w badaniach nazywanych powszechnie milenijnymi, inni je kontynuują, a jeszcze inni przygotowali artykuły oparte na badaniach swych poprzedników, najczęściej nauczycieli.

W pierwszej części tomu Czytelnik znajdzie serię artykułów omawiających powstanie Kierownictwa Badań nad Początkami Państwa Polskiego, a także założenia, również teoretyczne, podejmowanych tuż po wojnie badań i ich oddziaływanie na polskie społeczeństwo. Uwagę wśród tych prac zwraca artykuł Karin Reichenbach – Autorki patrzącej z zewnątrz na dokonania sąsiadów. Dwie kolejne publikacje poruszają problematykę ważnych dla archeologii kategorii znalezisk, jakimi są numizmaty oraz wyroby szklane, jednak większość artykułów dotyczy badań rozpoczętych przez poszczególne jednostki Kierownictwa Badań nad Początkami Państwa Polskiego i czasem kontynuowanych do dnia dzisiejszego.

Otrzymaliśmy w ten sposób przegląd badań prowadzonych w tzw. okresie milenijnym i później kontynuowanych, zazwyczaj przez Instytut będący następcą Kierownictwa. Przyznaję, że problematyka badań archeologicznych związanych z powstaniem i chrztem Polski nie została w ten sposób wyczerpana, liczę jednak, że udało się w ten sposób pokazać to, co tej pory osiągnęliśmy, ale też – i może to ważniejsze – co jeszcze powinniśmy zrobić, w jakim kierunku poprowadzić dalsze prace.

Chciałbym tu jeszcze nawiązać do pytania, pojawiającego się w dyskusji podczas wzmiankowanej konferencji: czy polscy archeolodzy właściwie wykorzystali szansę, jaka się pojawiła w wyniku prac badawczych prowadzonych na tak wielką skalę i przy życzliwym nastawieniu społeczeństwa. Sam

jestem pełen podziwu dla ówczesnych badaczy – przeważnie młodych, bez doświadczenia, prowadzących wykopaliska, jakich nikt w Europie wcześniej nie prowadził. Nie twierdę, że nie mogli tego zrobić lepiej, ale jednak szczerze ich podziwiam, na pewno nie zmarnowali otrzymanej szansy.

Warszawa, w październiku 2017 roku

Jeśli jednak niniejszy tom „Przeglądu Archeologicznego” pozwoli następcom prekursorów badań nad początkami Polski udoskonalić swoje prace i uzyskać nowe, ważne odkrycia, to na pewno Redakcja i Autorzy będą usatysfakcjonowani.

Jerzy Maik